

Onwijs zelfstandigenbeleid

Ik blijf me verbazen over het Nederlandse ondernemersbeleid. Waarom is het niet passend bij het economisch tij? De coalitie wil de zelfstandigenaftrek voor zzp'ers afschaffen. Prima idee. Ook ik heb dit sinds 2006 bepleit en onderbouwd. Maar de voorgestelde timing van deze bezuinigingsmaatregel per 2015 is onwijs. De overheid moedigt al jarenlang met fiscaal en arbeidsmarktbeleid iedereen aan om zelfstandige te worden. Henk Kamp opende recent 'De Week van de Ondernemer' met de boodschap dat Nederland 'het meest ondernemende land' van de EU zou zijn. Want Nederland heeft het hoogste percentage zelfstandigen, de zogeheten ondernemers: een op de acht Nederlanders is zelfstandige. Veruit de meeste zelfstandigen kiezen uit vrije wil voor dit ondernemerschap, ondanks de akelige risico's die eraan verbonden zijn. Terwijl het percentage zelfstandigen zonder personeel is toegenomen, is het percentage ondernemers met personeel afgenomen in de laatste jaren. De zzp'ers zijn verantwoordelijk voor de groeisput.

Geen wonder. Fiscaal en arbeidsmarktbeleid stimuleren wel de overstap naar het zelfstandig ondernemerschap, maar nauwelijks de groei van ondernemers. Ondernemers betalen minder belasting dan werknemers. Dit is vooral het geval aan de onderkant van het spectrum. En met name de zelfstandigenaftrek is hier debet aan. Ongeveer een half miljoen zelfstandigen betaalt niet of nauwelijks belasting. Als je weinig verdient is het fiscaal veel aantrekkelijker om ondernemer te zijn dan werknemer. Als je veel verdient is het fiscale voordeel klein. Ons fiscaal beleid stimuleert dus vooral zelfstandigheid onder mensen met weinig ambitie of mogelijkheden om hogere inkomens te gaan verdienen. Vreemd hè?

Dit is vooral vreemd omdat de beoogde economische baten van ondernemerschap, zoals groei en innovatie, veroorzaakt worden door een andere groep ondernemers. Ondernemers die omzet- of personeelsgroei kennen en die er zelf ook een goed belegde boterham aan overhouden. Scott Shane beargumenteert in 'Why encouraging more people to become entrepreneurs is bad public policy' dat het stimuleren van het aantal zelfstandigen zoals dat in Nederland gebeurt met onder andere de zelfstandigenaftrek onverstandig ondernemersbeleid is (2009). Dat stimuleert niet het innovatieve, gewaagde ambitieuze ondernemerschap zoals Schumpeter dat voor ogen had en dat leidt tot economische groei en vernieuwing.

Het is nu eenmaal zo dat niet alle zelfstandigen de kenmerken hebben van de ondernemers die voor groei en innovatie

MIRJAM VAN PRAAG
Hoogleraar aan de Universiteit
van Amsterdam

zorgen. Denk aan een bouwvakker, journalist of alfa-hulp die voor zichzelf begint. Het percentage zelfstandigen is dan ook een slechte maatstaf voor ondernemerschap. Landen met een hoger inkomen per capita en een beter ondernemersklimaat (meer *venture capital*, een lagere lastendruk voor het bedrijfsleven) kennen niet meer maar significant minder zelfstandigen. Willen we de economische baten van ondernemerschap verhogen, dan moeten we dus niet iedere vorm van zelfstandig ondernemerschap stimuleren. Integendeel. Dan moeten we ervoor zorgen dat ambitieuze toppers kiezen voor ondernemerschap.

Maar zelfstandigen leveren ook andere baten op. Zeker in een land als

Nederland met een rigide arbeidsmarkt. En al helemaal in een periode van economische malaise. Hier en nu zorgen zelfstandigen voor flexibiliteit en het opvangen van de klappen. Vele bedrijven kunnen nu blijven opereren doordat het inhuren van zelfstandigen voor hen het enige antwoord is op schommelingen in de vraag. Van schijnzelfstandigheid is dan meestal geen sprake. De kleine zelfstandigen hebben in deze periode van economische onzekerheid en werkloosheid een grote bijdrage terwijl ze zelf vaak een zeer klein en onzeker inkomen hebben nu het slecht gaat. En mochten ze om welke reden dan ook een deel van hun inkomen verliezen dan belanden velen van hen nu in de bijstand. Daardoor zullen bedrijven in mindere mate de mogelijkheid hebben flexibel personeel in te huren. In dit zware weer is faillissement een reëel risico. De negatieve spiraal is dan compleet.

Willen we af van de zelfstandigenaftrek en andere maatregelen die ondernemerschap aan de onderkant van de markt bevorderen maar die niet bijdragen aan economische groei en innovatie? Ja. Honderdduizenden zelfstandigen zouden normaal gesproken beter af zijn als werknemer en daarmee ook een grotere bijdrage leveren aan de economie. Maar willen we dat op dit moment? Nee natuurlijk niet! Op dit moment zijn de omstandigheden buitengewoon slecht en is deze bezuinigingsmaatregel ongepast en contraproductief. Er zijn geen banen en bedrijven kunnen in deze onzekere tijd niet zonder deze flexibele schil. Wacht er nu maar mee tot we in betere economische tijden zijn zodat de zelfstandigen en bedrijven die hierdoor getroffen worden concrete alternatieven hebben voor deze flexibele vorm van arbeidsaanbod en -vraag.

LITERATUUR

Shane, S. (2009) *Why encouraging more people to become entrepreneurs is bad public policy*. *Small Business Economics*, 33(2), 141-149.